

Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Τα ανθρώπινα δικαιώματα στην εργασία»

(2001/C 260/14)

Κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της της 30ής Νοεμβρίου 2000, και σύμφωνα με το άρθρο 23, παράγραφος 3, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση για το ανωτέρω θέμα.

Σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 4, και το άρθρο 19, παράγραφος 1, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η ΟΚΕ αποφάσισε να συγκροτήσει υποεπιτροπή στην οποία ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Η υποεπιτροπή υιοθέτησε τη γνωμοδότησή της στις 11 Ιουνίου 2001 (εισηγητής: ο κ. Putzhammer, συνηγορητής: ο κ. Gafo Fernandez).

Κατά την 383η σύνοδο ολομέλειάς της της 12ης και 13ης Ιουλίου 2001 (συνεδρίαση της 12ης Ιουλίου), η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 120 ψήφους υπέρ, 10 ψήφους κατά και 23 αποχές.

1. Γενικές παρατηρήσεις

1.1. Στις 18 Οκτωβρίου 2000, ο Επίτροπος κ. Lamy ζήτησε από την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή να προβεί στην κατάρτιση διερευνητικής γνωμοδότησης με θέμα «Τα ανθρώπινα δικαιώματα στο χώρο εργασίας».

2. Ο στόχος της γνωμοδότησης

2.1. Κύριος στόχος της γνωμοδότησης είναι να διευκρινιστεί η άποψη της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το θέμα «Εμπόριο και κοινωνική ανάπτυξη» ύστερα από διαβουλεύσεις με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, καθώς και να ενταχθεί η άποψη αυτή στη διαπραγματευτική θέση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η ΟΚΕ έχει ήδη ασχοληθεί με το θέμα αυτό σε διάφορες παλαιότερες γνωμοδοτήσεις.

2.2. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αφού αναλυθούν οι πολύπλοκες σχέσεις που υφίστανται μεταξύ του εμπορίου και της κοινωνικής ανάπτυξης, καθώς και μεταξύ του εμπορίου και της καταπολέμησης της φτώχειας, θα καταστεί δυνατό να χαραχθεί μία γενική στρατηγική και να διευκρινισθεί ότι οι βασικοί κανόνες εργασίας δεν είναι — και δεν θα πρέπει οι αναπτυσσόμενες χώρες να θεωρήσουν ότι είναι — μία λανθάνουσα πολιτική προστατευτισμού που ασκείται από τις βιομηχανικές χώρες.

2.3. Επίσης θα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να εξεταστούν οι σχέσεις μεταξύ των κοινωνικών προτύπων και της ροής του εμπορίου, καθώς και η αλληλεπίδραση μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και βελτίωσης των συνθηκών εργασίας.

3. Θέματα που εξετάζονται στη γνωμοδότηση

3.1. Επισκόπηση της κατάστασης:

Το διεθνές εμπόριο έχει ανάγκη από διεθνείς κανόνες. Στους κανόνες αυτούς υπάγονται και τα θεμελιώδη δικαιώματα των

εργαζομένων. Επιπλέον, οι εκτεταμένες επιπτώσεις της παγκοσμιοποίησης στον τομέα της εργασίας όξυναν τη συζήτηση σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματα των εργαζομένων.

3.1.1. Από το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά, η σύνδεση του εμπορίου με την κοινωνική ανάπτυξη αποτέλεσε σημαντική πτυχή των διεθνών σχέσεων, γεγονός το οποίο θεμελιώθηκε, εξάλλου, και ως βασική αρχή του Χάρτη της Αβάνας της Διεθνούς Οργάνωσης Εμπορίου. Ωστόσο, η Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου του 1948 (ΓΣΔΕ) έδωσε κυρίως έμφαση στην ελευθέρωση του εμπορίου ως μέσου στήριξης της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

3.1.2. Η ΟΚΕ τονίζει τη σημασία που το ελεύθερο εμπόριο έχει για την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη. Η οικονομική ανάπτυξη αποτελεί τον θεμελιώδη συντελεστή της ευημερίας δεδομένου ότι αυξάνει τον πλούτο, δημιουργεί θέσεις απασχόλησης και επιτυγχάνει μείωση της φτώχειας. Είναι ωστόσο απαραίτητο να προβλεφθεί ένα πλαίσιο για την ανάπτυξη το οποίο να οδηγήσει στην επίτευξη αυτών των στόχων. Ως προς το θέμα αυτό, η ΟΚΕ επιβεβαιώνει τη σημασία μιάς αειφόρου και κοινωνικά υπεύθυνης ανάπτυξης.

3.1.3. Τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου καταδεικνύουν ότι οι αναπτυσσόμενες χώρες (με εξαίρεση τις χώρες που βρίσκονται σε εμπόλεμη κατάσταση και τα πρώην κομμουνιστικά κράτη), οι οποίες συμμετέχουν στις ελεύθερες συναλλαγές σε παγκόσμια κλίμακα, σημείωσαν ετήσια αύξηση των εξαγωγών της τάξης του 4,3 % κατά μέσο όρο τη δεκαετία του '80 και της τάξης του 6,4 % κατά τη δεκαετία του '90. Πράγματι, το ποσοστό των εξαγωγών στο ΑΕΠ των αναπτυσσόμενων χωρών έχει συνολικά αυξηθεί, η αύξηση ωστόσο αυτή έχει συγκεντρωθεί αποκλειστικά σε 13 χώρες (τρεις της Λατινικής Αμερικής και δέκα στην Ανατολική και Νοτιοανατολική Ασία), οι οποίες από πλευράς οικονομικής ευρωστίας και επιπέδου ανάπτυξης βρίσκονται πλέον πλησιέστερα στις ανεπτυγμένες βιομηχανικές χώρες. Στις άλλες δε αναπτυσσόμενες χώρες, οι εξαγωγές συνίστανται κατά κύριο λόγο από πρώτες ύλες και όχι από βιομηχανικά αγαθά. Αυτό οφείλεται μεταξύ άλλων στο γεγονός ότι οι αναπτυγμένες χώρες ελάχιστα έχουν ανοίξει τις αγορές τους σε γεωργικά προϊόντα προερχόμενα

από τις αναπτυσσόμενες χώρες, ενώ η μεταποιητική βιομηχανία βρίσκεται αντιμέτωπη με τεχνολογικές δυσκολίες και τεχνικά εμπόδια που δεν της επιτρέπουν να είναι ανταγωνιστική στις εν λόγω αγορές.

3.1.4. Από την έκθεση της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Unctad) του 1997 προκύπτει ότι η πρόσβαση στην αγορά και η ελευθέρωση του εμπορίου δεν οδηγούν αυτόματα σε αύξηση της ανάπτυξης στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι λόγοι είναι η μείωση των τιμών των πρώτων υλών, η περιορισμένη οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών στη δεκαετία του ενενήντα, καθώς και η ακαμψία των προγραμμάτων φορολογίας και σταθεροποίησης των τιμών στις αναπτυσσόμενες χώρες, γεγονός που οδήγησε σε εξασθένηση της εγχώριας ζήτησης.

3.1.5. Η ύπαρξη αντικρουόμενων συμφερόντων και διαφορετικών αντιλήψεων δεν μπορεί να θέσει υπό αμφισβήτηση το γεγονός ότι η παγκοσμιοποίηση θα οδηγήσει, κανονικά, σε γενική βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης. Ωστόσο, υπάρχουν ενδείξεις ότι η οικονομική ανάπτυξη δεν βελτιώνει πάντοτε τους δείκτες ανάπτυξης (όπως η φτώχεια, το μορφωτικό επίπεδο, το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας, η γενική πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη). Η ενισχυμένη ανάπτυξη εξακολουθεί να αποτελεί την κινητήρια δύναμη της βελτίωσης της κατάστασης της απασχόλησης. Αλλά ανάπτυξη δεν σημαίνει αυτόματα περισσότερες θέσεις απασχόλησης και λιγότερη φτώχεια. Υπάρχουν διάφορα είδη ανάπτυξης. Εάν η ανάπτυξη οδηγεί — όπως συμβαίνει στην Βραζιλία, την Κολομβία, την Κένυα ή την Νότιο Αφρική — σε μεγαλύτερη κοινωνική ανισότητα από πλευράς αποδοχών και εισοδήματος, τότε η φτώχεια μάλλον αυξάνεται και κατ' επέκταση τίθενται εμπόδια στην ανάπτυξη⁽¹⁾.

3.1.6. Σε πολλά μέρη στον κόσμο δεν έχει καταστεί δυνατό να μειωθεί σημαντικά η φτώχεια ή το χάσμα, σε όρους ανάπτυξης και ευημερίας, που χωρίζει τις φτωχές από τις πλούσιες χώρες. Το 1960, το κατά κεφαλήν ακαθάριστο εγχώριο προϊόν στις 20 πλουσιότερες χώρες του κόσμου ήταν 18 φορές υψηλότερο από αυτό των 20 φτωχότερων χωρών. Το 1995, το ΑΕΠ των 20 πλουσιότερων χωρών ήταν πλέον 37 φορές υψηλότερο. Σήμερα, σε περισσότερες από 80 χώρες στον κόσμο το πραγματικό κατά κεφαλήν εισόδημα είναι χαμηλότερο από ότι ήταν πριν από 10 χρόνια⁽¹⁾.

3.1.7. Σύμφωνα με την έκθεση της ΔΟΕ για την απασχόληση στον κόσμο κατά το 2000⁽²⁾, το ένα τρίτο των ανθρώπων που ζητούν εργασία δεν έχει απασχόληση ή υποαπασχολείται. Περισσότερα από 3 δισεκατομμύρια άνθρωποι (δηλαδή περίπου ο μισός πληθυσμός της γης) ζουν σήμερα με λιγότερο από 2 δολάρια ΗΠΑ την ημέρα.

(1) Werner Sengenberger, *Globale Trends bei Arbeit, Beschäftigung und Einkommen — Herausforderungen für die soziale Entwicklung*, ΔΟΕ, Γενεύη, 2001.

(2) *The World Employment Report: Life at Work in the Information Economy*, ΔΟΕ, Γενεύη, 2001.

3.2. Η σημασία της εφαρμογής βασικών κανόνων εργασίας ως κατευθυντήριων αρχών της οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης

3.2.1. Πολλοί είναι οι παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής κατάστασης, όπως περιγράφηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο. Για παράδειγμα, οι βασικοί κανόνες εργασίας της ΔΟΕ, που καθορίστηκαν σε διεθνή κλίμακα το 1998, αποτελούν ένα σημαντικό μέσο δεδομένου ότι:

- προωθούν την ανάπτυξη μίας κοινωνικής οικονομίας της αγοράς, της νομικής βάσης της και των θεσμών της·
- ενισχύουν την αναγνώριση των ενώσεων εργοδοτών και των συνδικαλιστικών οργανώσεων και, κατά συνέπεια, συμβάλουν στην οικοδόμηση μίας κοινωνίας πολιτών·
- έχουν την τάση να βελτιώνουν τη συνολική θέση των περιθωριοποιημένων ομάδων και την κοινωνική και οικονομική τους κατάσταση (των εργαζομένων χωρίς άδεια εργασίας, των παιδιών, των γυναικών, της καταναγκαστικής εργασίας)·
- έχουν θετικά αποτελέσματα στην κατανομή εργασίας των εργαζομένων γυναικών (στην επίσημη οικονομία).

3.2.2. Το παγκόσμιο εμπόριο θα πρέπει να έχει θετικά αποτελέσματα για όλους. Θα πρέπει να αποφευχθεί κάθε είδους σκληρός ανταγωνισμός μεταξύ των αναπτυσσόμενων χωρών ο οποίος στηρίζεται στα συγκριτικά πλεονεκτήματα που βασίζονται αποκλειστικά στους πολύ χαμηλούς μισθούς και την εκμετάλλευση των εργαζομένων. Σε πολλές περιπτώσεις, οι χώρες αυτές δεν μπορούν να συναγωνισθούν τις βιομηχανικές χώρες σε ό,τι αφορά την ποιότητα της παραγωγής. Προκειμένου να μπορέσουν οι φτωχότερες χώρες να αποφύγουν την παγίδα αυτή, θα πρέπει να τεθούν τα θεμέλια για μία αύξηση της παραγωγικότητας και της ικανότητας καινοτομίας, θεμέλια τα οποία βασίζονται στον εργαζόμενο άνθρωπο. Η παραβίαση του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι και των δικαιωμάτων που απορρέουν από συλλογικές συμβάσεις εργασίας, όπως και η παιδική και η καταναγκαστική εργασία, δεν αποτελούν πραγματικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Κατά συνέπεια, οι άμεσες εξωτερικές επενδύσεις (ΑΕΕ) ευνοούν τις δυναμικές αγορές που αναπτύσσονται σε σταθερό περιβάλλον. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, κατά το 1998 το 55 % των ΑΕΕ⁽³⁾ στις αναπτυσσόμενες χώρες (με εξαίρεση όμως την Κίνα και την Ινδονησία), πραγματοποιήθηκαν σε αναπτυσσόμενες χώρες που παρουσίαζαν βελτίωση του πολιτικού και κοινωνικού περιβάλλοντός τους, δηλαδή σε χώρες όπως η Βραζιλία, το Μεξικό και η Σιγκαπούρη. Αντίθετα, οι 48 φτωχότερες αναπτυσσόμενες χώρες έλαβαν συνολικά μόλις 1 % των ΑΕΕ.

(3) ΑΕΕ = 'Άμεσες Εξωτερικές Επενδύσεις.

3.2.3. Οι διάφορες εκμεταλλευτικές μορφές τόσο της παιδικής, όσο και της καταναγκαστικής εργασίας, εμποδίζουν την αειφόρο οικονομική ανάπτυξη αφού έχουν ως αποτέλεσμα ο πληθυσμός να παραμένει σε χαμηλό επίπεδο κατάρτισης. Με τον τρόπο αυτόν δίνεται έμφαση αποκλειστικά στο συγκριτικό πλεονέκτημα των εξαιρετικά χαμηλών, για να μην πούμε των μηδαμινών, αποδοχών, δίχως να επιδιώκεται αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας. Η ελευθέρωση του εμπορίου, καθώς και οι νέες τεχνολογίες, περιόρισαν τις ανάγκες της αγοράς εργασίας σε εργαζομένους με κατάρτιση χαμηλού επιπέδου. Ο ρυθμός της οικονομικής δραστηριότητας και οι τεχνολογικές μεταβολές απαιτούν καινοτομία και γνώση, που σημαίνει ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο καθίσταται ολοένα σημαντικότερο. Το Διεθνές Πρόγραμμα για την Εξάλειψη της Παιδικής Εργασίας, το οποίο καταρτίστηκε το 1991, αποτελεί ένα παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο μπορεί να προωθηθεί το ζήτημα της κατάρτισης της παιδικής εργασίας. Για την διεθνή κοινότητα, η συμμετοχή στο πρόγραμμα αυτό αποτελεί απόδειξη ότι οι ενδιαφερόμενες χώρες έχουν δεσμευθεί να εξαλείψουν το φαινόμενο αυτό. Το εν λόγω πρόγραμμα, το οποίο αποτελεί το σημαντικότερο πρόγραμμα τεχνικής συνεργασίας της ΔΟΕ, αποδεικνύει ότι εάν υπάρχει πολιτική βούληση, οι βασικοί κανόνες εργασίας μπορούν να εφαρμοστούν με διαφάνεια μέσω της συνεργασίας⁽¹⁾.

3.2.4. Η Δήλωση για τις Θεμελιώδεις Αρχές και τα Θεμελιώδη Δικαιώματα στο Χώρο Εργασίας κάνει ρητή αναφορά στους διακινούμενους εργαζόμενους. Πολλοί από αυτούς τους εργαζόμενους απασχολούνται σε χώρες ή σε τομείς οικονομικής δραστηριότητας στους οποίους οι αλλοδαποί υπόκεινται σε ιδιαίτερους περιορισμούς σε ό,τι αφορά την σύσταση συνδικαλιστικών οργανώσεων ή την ένταξη σε ανάλογη οργάνωση (π.χ. στο Κουβέιτ), εξαιρούνται σαφώς από το πεδίο εφαρμογής της εργατικής νομοθεσίας (π.χ. στο Κιρκιζιστάν) ή, ακόμη, υπόκεινται σε υπερβολικούς περιορισμούς σε ό,τι αφορά τον ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν σε επαγγελματικές ενώσεις (όπως στη Μαυριτανία, τη Νικαράγουα, τη Ρουάντα ή τη Βενεζουέλα). Κατά συνέπεια, οι βασικοί κανόνες εργασίας μπορούν να προσφέρουν μια συνολική ελάχιστη προστασία στους διακινούμενους εργαζομένους⁽²⁾.

3.2.5. Χάρη στο δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και στα δικαιώματα που απορρέουν από τις συλλογικές συμβάσεις, οι εργαζόμενοι έχουν τη δυνατότητα να αγωνίζονται για αποδοχές που να ανταποκρίνονται στην παραγωγικότητα της εργασίας τους. Ωστόσο, σε παγκόσμιο επίπεδο οι διαφορές σε ό,τι αφορά το επίπεδο των εισοδημάτων των εργαζομένων δεν έχουν εξαιρεθεί και επομένως τα συγκριτικά πλεονεκτήματα παραμένουν. Το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και τα δικαιώματα που απορρέουν από τις συλλογικές συμβάσεις θα μπορούσαν να ενισχύσουν την ικανότητα καινοτομίας και την απασχολησιμότητα των εργαζομένων, καθώς και την μακροπρόθεσμη αφοσίωσή τους στην ίδια εταιρεία.

3.2.6. Η τήρηση των βασικών κανόνων εργασίας της ΔΟΕ ενισχύεται περαιτέρω και από το γεγονός ότι οι καταναλωτές είναι πλέον πιο συνειδητοί και στρέφονται όλο και πιο πολύ προς προϊόντα που παράγονται με βάση τα κριτήρια του θεμιτού εμπορίου.

(1) Το κείμενο για την απαγόρευση της παιδικής εργασίας περιλαμβάνει ορισμό ορισμένων μορφών εκμεταλλευτικής εργασίας. Σε αυτές περιλαμβάνεται το δουλεμπόριο παιδιών που υφίσταται σε ορισμένες αφρικανικές χώρες.

(2) Γενική έκθεση που καταρτίστηκε στο πλαίσιο των μέτρων που υιοθετήθηκαν μετά από τη δήλωση της ΔΟΕ, Γενεύη, 2000.

3.2.7. Οι διεθνείς κανόνες εργασίας αποτελούν ολοένα περισσότερο αντικείμενο πολυμερών και διμερών διαπραγματεύσεων:

- Το 1995, κατά την διεθνή συνάντηση κορυφής στην Κοπεγχάγη, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων που συμμετείχαν στη συνάντηση δεσμεύθηκαν να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα των εργαζομένων, δηλαδή:
 - το δικαίωμα του συνέρχεσθαι και το δικαίωμα στην απεργία·
 - την απαγόρευση της καταναγκαστικής εργασίας·
 - την απαγόρευση της παιδικής εργασίας·
 - τα ίσα δικαιώματα στον χώρο εργασίας.
- Το 1996, κατά τη συνάντηση υπουργών στη Σγκαπούρη, η γραμματείες του ΠΟΕ και της ΔΟΕ, αποφάσισαν να συνεργασθούν σε ό,τι αφορά την κοινωνική πτυχή των διεθνών συναλλαγών. Ωστόσο δεν υπήρξε πραγματική τυπική συνεργασία.
- Το 1998, χάρη στη δήλωση της ΔΟΕ για τις θεμελιώδεις αρχές και τα θεμελιώδη δικαιώματα στο χώρο εργασίας, κατέστη δυνατό να επιτευχθεί μια γενικότερη συναίνεση ως προς την ανάγκη να οριστεί ένα κοινώς αποδεκτό κατώτατο όριο, προκειμένου ο διεθνής ανταγωνισμός σε ό,τι αφορά τον τόπο εγκατάστασης να μην οδηγήσει σε επιδείνωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης. Το ελάχιστο αυτό όριο καθορίστηκε σε παγκόσμια κλίμακα και, στην ουσία, αυτό είναι το πραγματικό αντικείμενο του κειμένου που ακολουθεί. Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) ανέλαβε την δέσμευση να παρέχει τεχνική βοήθεια, να καταρτίζει προγράμματα οικονομικής ενίσχυσης και να παρακολουθεί κατά πόσον τηρούνται οι συμβάσεις της ΔΟΕ που έχουν κυρωθεί, έτσι ώστε να ενθαρρυνθεί η εφαρμογή των βασικών κανόνων εργασίας. Η ΔΟΕ έχει όμως επίσης το δικαίωμα να εξετάζει την κατάσταση που επικρατεί, από πλευράς βασικών κανόνων εργασίας, στις χώρες που δεν έχουν κυρώσει τις συμβάσεις. Η κύρωση των συμβάσεων της ΔΟΕ έχει συνταγματικό χαρακτήρα και, από τα 184 κράτη μέλη, περίπου τα 150 έχουν δεσμευτεί να τηρούν τις οκτώ βασικές συμβάσεις που αφορούν τις τέσσερις κατηγορίες κανόνων εργασίας που αναφέρονται πιο πάνω.
- Τόσο το προοίμιο, όσο και το άρθρο 50 της νέας συμφωνίας του Κοτοπού της 23ης Ιουνίου 2000 αναφέρονται στη σχέση μεταξύ εμπορίου και βασικών κανόνων εργασίας. Κύριοι στόχοι της συμφωνίας είναι η εξάλειψη της φτώχειας, η αειφόρος ανάπτυξη και η βαθμιαία ένταξη των χωρών ΑΚΕ στην παγκόσμια οικονομία, ενώ οι χώρες ΑΚΕ έχουν δεσμευτεί από την πλευρά τους να θέσουν σε εφαρμογή μία αναπτυξιακή στρατηγική.
- Η συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της ΕΕ και της Νοτίου Αφρικής, καθώς και οι κατευθυντήριες γραμμές για τη συναφή συμφωνία ελεύθερων συναλλαγών με την Mercosur, περιλαμβάνουν για πρώτη φορά βασικούς κανόνες εργασίας, καθώς και διατάξεις για την παρακολούθηση της τήρησής τους σε σχέση με τις ελεύθερες συναλλαγές.

- Τα συστήματα γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ) της ΕΕ και των ΗΠΑ παρέχουν πρόσθετα κίνητρα στις αναπτυσσόμενες χώρες, με την προϋπόθεση ότι τηρούν τους βασικούς κανόνες εργασίας.
- Οι διαδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν κατά την Τρίτη Υπουργική Διάσκεψη του ΠΟΕ στο Σιάτλ καταδεικνύουν ότι τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και τα θεμελιώδη δικαιώματα των εργαζομένων παραμένουν στο επίκεντρο του δημόσιου διαλόγου και συνεπώς εξακολουθούν να περιλαμβάνονται στην ημερήσια διάταξη των διαφόρων πολιτικών.

3.2.8. Η εφαρμογή των βασικών κανόνων εργασίας, καθώς και η επίτευξη περαιτέρω κοινωνικής προόδου στις αναπτυσσόμενες χώρες, απαιτούν χρόνο και χρήμα, αλλά και φυσικά να αναλάβουν οι κυβερνήσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες τη σχετική πολιτική δέσμευση και να έχει η εν λόγω διαδικασία την στήριξη της κοινωνίας των πολιτών σε παγκόσμια κλίμακα. Για το λόγο αυτό, η ΟΚΕ φρονεί ότι είναι αναγκαίο η διαδικασία να συνοδεύεται, κατά στάδια, από μέτρα στήριξης της ΕΕ και άλλων διεθνών οργανισμών.

3.3. Προσπάθειες κατάρτισης μίας «κοινωνικής ατζέντας» για τον νέο γύρο διαπραγματεύσεων.

3.3.1. Οι βιομηχανικές χώρες καταβάλλουν προσπάθειες προκειμένου να σημειωθεί πρόοδος σε ό,τι αφορά την ελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου στους κόλπους του ΠΟΕ και συνεπώς έχουν αναλάβει τη δέσμευση να πείσουν τις αναπτυσσόμενες χώρες να συμμετάσχουν στο νέο γύρο διαπραγματεύσεων που θα αρχίσει τον Νοέμβριο στο Κατάρ. Προβλέπεται να πραγματοποιηθεί ένας γύρος διαπραγματεύσεων με θέμα την ανάπτυξη, με στόχο να γίνουν ορισμένες παραχωρήσεις στις αναπτυσσόμενες χώρες σε ό,τι αφορά την πρόσβασή τους στην αγορά και να υποστηριχθεί η ένταξη των αναπτυσσόμενων χωρών στην παγκόσμια οικονομία μέσω της αντιμετώπισης της διάστασης «ανάπτυξη» του εμπορίου. Η ΟΚΕ προωθεί την ιδέα μίας διεθνούς και διοργανικής «κοινωνικής ατζέντας», εκ παραλλήλου με την ατζέντα του ΠΟΕ. Στο «πακέτο» των διαπραγματεύσεων θα πρέπει, κατ' ουσία, να περιληφθούν τα πιο κάτω μέτρα:

3.3.1.1. Στήριξη της πρωτοβουλίας του κ. Kofi Annan με τίτλο «Το Διεθνές Σύμφωνο: μία πρόκληση για την οικονομία». Η ΔΟΕ προσπαθεί, από κοινού με την πλειοψηφία των κρατών μελών της και των οικονομικών εταίρων της, να πείσει τις επιχειρήσεις να εφαρμόζουν τους διεθνώς αναγνωρισμένους ελάχιστους κανόνες στον τομέα της εργασίας και του περιβάλλοντος. Ωστόσο, το Διεθνές Σύμφωνο δεν αποτελεί κώδικα συμπεριφοράς και συνεπώς δεν περιλαμβάνει διαδικασίες για τον έλεγχο της τήρησης των δεσμεύσεων που οι επιχειρήσεις έχουν αναλάβει με δική τους πρωτοβουλία. Εντούτοις, αποτελεί σημαντικό μέσο στον τομέα των δημοσίων σχέσεων.

3.3.1.2. Διασφάλιση της τήρησης των διεθνών κανόνων στους τομείς, π.χ., της εργασίας και του περιβάλλοντος ή άλλων κανόνων. Προβλέπεται ότι μία διαδικασία ελέγχου, στην οποία θα συμμετέχουν τα εθνικά κέντρα επαφών, θα υποστηρίζει την συμμόρφωση προς τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές. Έναν κατάλληλο, εναλλακτικό τρόπο διασφάλισης της αποτελεσματικής εφαρμογής των εν λόγω γραμμών σε επίπεδο επιχειρήσεων θα μπορούσε, επίσης, να αποτελέσει η εθελοντική υιοθέτηση κωδικών συμπεριφοράς.

3.3.1.3. Μέτρα στήριξης, όπως απονομή βραβείων διεθνούς αναγνώρισης ή προνομαϊκή πρόσβαση στους διεθνείς δανειοδοτικούς οργανισμούς δημόσιου χαρακτήρα, των πολυεθνικών επιχειρήσεων που δεσμεύονται, είτε με βάση έναν κώδικα συμπεριφοράς τον οποίο έχουν υιοθετήσει οικειοθελώς, είτε με «κοινωνικές συμβάσεις» στις οποίες διευκρινίζονται οι όροι παραγωγής των προϊόντων τους, να τηρούν τους διεθνείς κανόνες εργασίας, σύμφωνα με την Τριμερή Δήλωση της ΔΟΕ.

3.3.1.4. Καταρχήν, τόσο η τήρηση των διεθνών κανόνων εργασίας, όσο και η παρακολούθησή της, είναι σκόπιμο να περιληφθούν, σταδιακά, στις διμερείς συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών που συνάπτει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Το ισχύον σύστημα γενικευμένων προτιμήσεων (ΣΓΠ) της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχει ειδικά προνόμια στις χώρες οι οποίες εφαρμόζουν τις συμβάσεις της ΔΟΕ σε ό,τι αφορά το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι και το δικαίωμα απεργίας και οι οποίες εφαρμόζουν το ελάχιστο όριο ηλικίας που προβλέπεται για την πρόσληψη στην περίπτωση των παιδιών (συμβάσεις της ΔΟΕ αριθ. 87, 98 και 138). Στην περίπτωση της Βιρμανίας, η Ευρωπαϊκή Ένωση απέσυρε ορισμένα ειδικά προνόμια, μετά από δοκιμαστική περίοδο 10 ετών, διότι διαπίστωσε σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εξαιτίας ακριβώς της καταναγκαστικής και της παιδικής εργασίας. Ωστόσο, η οικονομική μεγέθυνση που μπορεί να επιτευχθεί με την παροχή κινήτρων πρέπει να ενισχυθεί. Το ΣΓΠ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο παρέχει στους δικαιούχους εκπτώσεις στους τελωνειακούς δασμούς όταν τηρούνται οι διεθνείς κανόνες εργασίας, θα πρέπει εμβυθυνθεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω με τη βοήθεια πρόσθετων κινήτρων. Για το σκοπό αυτό επείγει να καταρτιστούν μελέτες σκοπιμότητας.

3.3.1.5. Η ΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρωτοβουλία του Συμβουλίου Υπουργών της ΕΕ «Τα πάντα εκτός από όπλα» («Everything but Arms»), δηλαδή την άμεση κατάργηση των τελωνειακών δασμών και των περιορισμών στις εισαγωγές για τις 49 λιγότερο αναπτυγμένες χώρες, δεδομένου ότι η πρωτοβουλία αυτή αποτελεί σημαντική χειρονομία απέναντι στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στο μέλλον, αυτού του είδους οι παραχωρήσεις πρέπει να επεκταθούν περαιτέρω και να συνδεθούν με την τήρηση των βασικών συμβάσεων της ΔΟΕ.

3.3.1.6. Κατά τον επόμενο γύρο του ΠΟΕ είναι σκόπιμο να περιληφθούν και άλλα θέματα στην ημερήσια διάταξη των διαβουλεύσεων με τις αναπτυσσόμενες χώρες, τα οποία να συμβάλουν στην βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής τους κατάστασης. Σε αυτά περιλαμβάνονται:

- νέα διαπραγμάτευση της συμφωνίας για τις εμπορικές πτυχές των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας (TRIPS).
- καλύτερη πρόσβαση στην αγορά των εξαγωγών των αναπτυσσόμενων χωρών.
- απαλλαγές κατά κατηγορία των αναπτυσσόμενων χωρών — μέχρι να ικανοποιηθούν ορισμένες αντικειμενικές και αιτιολογημένες απαιτήσεις — από ορισμένες υποχρεώσεις ελευθέρωσης, με βάση τους κανόνες του ΠΟΕ, προκειμένου να ληφθούν υπόψη τα διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης.

— στήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών σε ό,τι αφορά την χρήση του μηχανισμού διευθέτησης των εμπορικών διαφορών.

Η ΟΚΕ θα αναφερθεί αναλυτικότερα στις συστάσεις αυτές σε γνωμοδότηση που ετοιμάζει με θέμα «Η προετοιμασία της 4ης Υπουργικής Συνδιάσκεψης του ΠΟΕ στο Κατάρ — Η θέση της ΟΚΕ».

3.3.2. Είναι προφανές ότι όταν οι βασικοί κανόνες εργασίας εντάσσονται σε ένα γενικότερο «πακέτο» διαπραγματεύσεων αυτού του είδους, δεν αποτελούν — και δεν πρέπει οι αναπτυσσόμενες χώρες να θεωρούν ότι αποτελούν — προστατευτική πολιτική των βιομηχανικών χωρών. Εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφασεί το ζήτημα της τήρησης των κανόνων αυτών να αποτελέσει καθοριστικό στοιχείο των πολιτικών της, τότε είναι ευνόητο ότι θα πρέπει να ασκεί μία πολιτική που να στηρίζεται στις αρχές αυτές και να τις εφαρμόζει τόσο στο εσωτερικό της, όσο και στις εξωτερικές της σχέσεις.

3.3.3. Όλοι οι διεθνείς οργανισμοί — όπως η ΔΟΕ, η Διεθνής Τράπεζα, το ΔΝΤ, ο ΠΟΕ, η ΔΗΕΕΑ και άλλοι — που ασκούν άμεση επιρροή στην πολιτική των αναπτυσσόμενων χωρών θα πρέπει να φέρουν την ευθύνη για τα κοινωνικά θέματα. Κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, τόσο το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, όσο και η Διεθνής Τράπεζα, οδήγησαν τις αναπτυσσόμενες χώρες προς μία προσέγγιση κατά βάση προσανατολισμένη στην προσφορά, μέσω δανείων, καθώς και μέσω της ενίσχυσης των άμεσων επενδύσεων και της μείωσης των χρεών των φτωχών χωρών στις οποίες ήταν αναγκαίο να πραγματοποιηθούν μεταρρυθμίσεις και οι οποίες υπόκειντο σε ανάλογες περιοριστικές νομισματικές, φορολογικές και μισθολογικές πολιτικές που είχαν σχεδιαστεί με στόχο την αναχαίτιση του πληθωρισμού και τον περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Τα προγράμματα αναδιάρθρωσης — δηλαδή η ιδιωτικοποίηση του δημόσιου τομέα και η μείωση του ρυθμιστικού παρεμβατισμού στις αγορές αγαθών και συντελεστών παραγωγής — αποσκοπούσαν στην τόνωση των ελεύθερων συναλλαγών και της αποτελεσματικότητας της αγοράς. Το αποτέλεσμα ήταν μία πενιχρή — ή, στις καλύτερες περιπτώσεις, μία μικρή — άνοδος της οικονομικής ανάπτυξης και των θέσεων απασχόλησης (σε ορισμένες δε περιπτώσεις σημειώθηκε μέχρι και πτώση), μία διόγκωση του εξωτερικού χρέους των αναπτυσσόμενων χωρών, καθώς και μια διεύρυνση του χάσματος των ανισοτήτων και, κατά συνέπεια, αύξηση της φτώχειας. Αυτά οφείλονταν, επίσης, και στο γεγονός ότι τα εν λόγω μέτρα δεν στηρίχθηκαν επαρκώς με συνοδευτικά μέτρα βελτίωσης της ικανότητας διακυβέρνησης των χωρών αυτών. Με βάση τις εμπειρίες αυτές, για να υπάρξει αειφόρος οικονομική ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες θα χρειαστεί να εισαχθεί μία «κοινωνική διάσταση» στα προγράμματα αναδιάρθρωσης των διεθνών οργανισμών χρηματοδότησης, διάσταση που θα επιτρέψει να ληφθεί υπόψη η κοινωνική κατάσταση των χωρών αυτών, καθώς και να δοθεί έμφαση στην καλή διακυβέρνησή τους. Οι βιομηχανικές χώρες θα πρέπει, επίσης, να συμπεριλάβουν μέτρα στήριξης στα προγράμματα μείωσης των χρεών των εν λόγω χωρών.

3.3.4. Σε ό,τι αφορά την κοινωνία των πολιτών, η δέσμευση που ανέλαβε η Ευρωπαϊκή Ένωση ως προς την κοινωνική ατζέντα θα πρέπει να αποτελέσει την αφετηρία για την ενσωμάτωση των βασικών κανόνων εργασίας στις διαπραγματεύσεις που έχουν σχέση με την καθιέρωση ενός ανανεωμένου διεθνούς συστήματος συναλλαγών. Κρίνεται αναγκαίο να προβλεφθεί η παροχή βοήθειας — τόσο τεχνική, όσο και οικονομική χαρακτηρισ — προς τις αναπτυσσόμενες χώρες με στόχο να διασφαλισθεί ο προδιορισμός τόσο των ελάχιστων αυτών κανόνων, όσο και των αντίστοιχων κατάλληλων προθεσμιών. Οι μικτές συμβουλευτικές επιτροπές για

τις συμφωνίες ελεύθερων συναλλαγών της ΕΕ ή άλλα φόρουμ θα μπορούσαν να παράσχουν σημαντική τεχνική βοήθεια στο θέμα αυτό. Σε διεθνές επίπεδο, ήδη λειτουργούν ορισμένες μικτές συμβουλευτικές επιτροπές όπως είναι π.χ. οι συναντήσεις των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων ΑΚΕ — ΕΕ, η συνάντηση κορυφής των οικονομικών και κοινωνικών συμβουλίων και συναφών οργανισμών των χωρών της Μεσογείου, οι τακτικές συναντήσεις με το οικονομικό και κοινωνικό φόρουμ της Mercosur, καθώς και ο κοινωνικός διάλογος μεταξύ ΟΚΕ/Συμβουλίου και της Χιλής. Το ίδιο ισχύει και σε ό,τι αφορά τις σχέσεις με την Ινδία και ορισμένες από τις προς ένταξη χώρες.

3.4. Ποιός θα μπορούσε να είναι ο καταλληλότερος τρόπος με τον οποίο το διεθνές σύστημα να προωθήσει την τήρηση, σε διεθνή κλίμακα, των βασικών κανόνων εργασίας, συμπεριλαμβανομένης και της θετικής αλληλεπίδρασης με το εμπόριο και την ελευθέρωση των επενδύσεων;

3.4.1. Οι βασικοί κανόνες εργασίας θα μπορούσαν να περιληφθούν ως προληπτική αρχή σε κοινή δήλωση στην οποία να προβούν όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη μέλη της ΔΟΕ και του ΠΟΕ.

3.4.2. Για το σκοπό αυτό είναι επιτακτικά αναγκαίο να εξεταστεί η σχέση που υφίσταται ανάμεσα στα μέτρα εμπορικού χαρακτήρα, την ελευθέρωση των συναλλαγών και τους βασικούς κανόνες εργασίας στο πλαίσιο ενός μόνιμου φόρουμ ΔΟΕ — ΠΟΕ, όπως πρότεινε, στα συμπεράσματά του, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Οκτώβριο του 1999. Κατά την ΟΚΕ, για να είναι αυτό το φόρουμ πραγματικά αντιπροσωπευτικό, θα πρέπει να διευρυνθεί κατά τρόπο που να συμπεριλάβει διεθνείς αναπτυξιακούς ή/και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς όπως η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Εμπόριο και την Ανάπτυξη (Unctad), το Πρόγραμμα Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (UNDP), η Διεθνής Τράπεζα και το ΔΝΤ. Επίσης, οι εργασίες του εν λόγω φόρουμ θα πρέπει να προβλέπουν τη συμμετοχή των διεθνών κοινωνικών εταίρων και άλλων τμημάτων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

3.4.3. Το εν λόγω μόνιμο φόρουμ πρέπει να διαθέτει την αρμοδιότητα να αναλύει την αλληλεπίδραση ελευθέρωσης του εμπορίου και κοινωνικής ανάπτυξης προκειμένου να προσδιοριστούν οι ορθές πρακτικές και να συμφωνηθούν τα μέσα με τα οποία θα προαχθεί ένα σύστημα συναλλαγών που να υποστηρίζει την κοινωνική ανάπτυξη.

4. Προγραμματισμός των εργασιών της υποεπιτροπής και παρακολούθησή τους

4.1. Επειδή το θέμα έχει διεθνείς διαστάσεις και επειδή κρίθηκε αναγκαίο να αναπτυχθεί ο διάλογος με τους εκπροσώπους τρίτων χωρών, έχουν πραγματοποιηθεί εργασίες σε συνεργασία με τις διάφορες ομάδες της ΟΚΕ που διατηρούν επίσημες σχέσεις με τις εν λόγω χώρες, όπως είναι:

4.1.1. η εταιρική σχέση Euromed: η ΟΚΕ καταρτίζει ενημερωτική έκθεση με θέμα «Διεθνές εμπόριο και κοινωνική ανάπτυξη», ενώ, στις 5 Μαΐου 2001, διοργανώθηκε, στην Αλεξάνδρεια, ακρόαση της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών της Αιγύπτου·

4.1.2. οι σχέσεις ΑΚΕ-ΕΕ: τόσο η ΟΚΕ, όσο και οι χώρες ΑΚΕ, ετοιμάζουν την συνεισφορά τους με θέμα «Ισορροπημένες εμπορικές σχέσεις και οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη». Επίσης, διοργανώθηκε ακρόαση των οικονομικών και κοινωνικών ομάδων συμφερόντων των 15 χωρών της Καραϊβικής, στις 22 και 23 Μαΐου 2001, στο Santo Domingo.

4.1.3. Η Διεθνής Ένωση των Οικονομικών και Κοινωνικών Συμβουλίων και συναφών οργανισμών, η οποία απαρτίζεται από 40 περίπου οργανώσεις από διάφορα μέρη του κόσμου: το θέμα που εξετάστηκε φέτος ήταν «Η κυριαρχία πάνω στην παγκοσμιοποίηση, αναγκαιότητα για τους ασθενέστερους» (CES 326/2001 fin rév.).

4.1.4. Στο πλαίσιο της επεξεργασίας της γνωμοδότησης αυτής, έχουν διοργανωθεί αρκετές ακροάσεις, με πιο αξιόλογη την ακρόαση που διοργανώθηκε στη Γενεύη, στην έδρα της ΔΟΕ, στην

οποία έλαβαν μέρος συνδικαλιστικές ενώσεις και εκπρόσωποι των εργοδοτών από την Αφρική, την Ασία και τη Λατινική Αμερική.

4.2. Προτείνεται η παρούσα γνωμοδότηση «Τα ανθρώπινα δικαιώματα στο χώρο εργασίας» να υποβληθεί σε διάφορα φόρουμ που έχουν σχέση με την εφαρμογή της στρατηγικής και να συνεχισθεί ο σχετικός διάλογος που άνοιξε με εκπροσώπους των τρίτων χωρών.

4.3. Το Προεδρείο προτείνει να διοργανωθεί τελική διάσκεψη στις Βρυξέλλες προκειμένου να δοθεί δημοσιότητα στις εργασίες της ΟΚΕ στον τομέα αυτό.

Βρυξέλλες, 12 Ιουλίου 2001.

Ο Πρόεδρος
της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Göke FRERICHS

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

στη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Τροπολογία που απορρίφθηκε

Κατά τη διάρκεια της συζήτησης της γνωμοδότησης, απορρίφθηκε η ακόλουθη τροπολογία η οποία συγκέντρωσε πάνω από το 25 % των ψήφων.

Σημείο 3.3.4

Η πρώτη περίοδος να διατυπωθεί ως εξής:

«Σε ό,τι αφορά την κοινωνία των πολιτών, η δέσμευση που ανέλαβε η ΕΕ ως προς την κοινωνική ατζέντα πρέπει να αποτελέσει την αφετηρία για την προαγωγή σε διεθνές επίπεδο της καθολικής εφαρμογής των βασικών προτύπων εργασίας.»

Αιτιολογία

Αυτονόητη.

Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας

Ψήφοι υπέρ: 47, ψήφοι κατά: 85, αποχές: 4.